

Milujte své nepřátele

Mt 5,43 Slyšeli jste, že bylo řečeno: ‚Milovati budeš bližního svého a nenávidět nepřítele svého.‘ 44 Já však vám pravím: Milujte své nepřátele a modlete se za ty, kdo vás pronásledují, 45 abyste byli syny nebeského Otce; protože on dává svému slunci svítit na zlé i dobré a déšť posílá na spravedlivé i nespravedlivé. 46 Budete-li milovat ty, kdo milují vás, jaká vás čeká odměna? Což i celníci nečiní totéž? 47 A jestliže zdravíte jenom své bratry, co činíte zvláštního? Což i pohané nečiní totéž? 48 Buďte tedy dokonalí, jako je dokonalý váš nebeský Otec.

Úvod

Milé společenství, vážení přátelé a hosté

Co činíte **zvláštního**, že vaše okolí pozná, že jste křesťané? Čím se odlišujete od svých kolegů či spolužáků?

1. Tak mě napadá, že se možná odlišujete tím, že chybíte na nedělních team-buildingových akcích. Ale to asi nejste jediní. Vždyť, kdo by trávil neděli s kolegy v práci.

2. Tak jste možná ke všem přátelští, milí a usměvaví. No, říkám si – a trochu vás už znám po roce mezi vámi – to asi je pravda, ale myslím, že nebudete zdaleka jediní. I ostatní kolegové umí být vstřícní a podpořit. Ráno všechny srdečně pozdravit... I Ježíš říká v dnešním oddíle „i pohané činí totéž“

A také říká, co je to TO zvláštní, nesamozřejmé, co se člověk může naučit jen od Nebeského Otce, co Bůh v dějinách mnohokrát osvědčil a co je tak typické pro Boží království.

Milování nepřátel a modlitby za pronásledovatele.

Nevím, zda si vaši kolegové mohli někdy všimnout vašich modliteb za šéfa, který se po vás vozí... Nebo zda ocenili, jak přes všechny jeho útoky o něm nešíříte pomluvy a trpělivě usilujete o nějaké přiměřené východisko z té nezáviděníhodné situace.

Pokud se nám doteď zdály Ježíšovi nároky v kázání na hoře velké a náročné, dnes nám mohou připadat docela absurdní. Proč vůbec o něco takového jako je láska k nepřátelům usilovat?

Ježíš udává jako důvod této nesamozřejmé lásky charakter Boha, našeho Otce – vždyť Bůh sám přistupuje s láskou a milosrdenstvím i k těm, kdo toho v našich očích nejsou hodni. To má být rozhodující pro náš postoj, naše přemýšlení a naše jednání! Nenechat se strhnout postojem nepřítele k nám. Ne to, že po nás šéf dupe. Ale že i jeho Bůh miluje. Že i jemu platí kříž a vzkříšení a nabídka věčného života v Ježíši Kristu, právě tak jako platí nám samotným.

Projití textem

Opakování předchozích částí Kázání na hoře

Už po osmé dnes otvíráme a vykládáme Ježíšovo kázání, které pronesl k učedníkům na hoře. Začínalo výřkem blahoslavenství – oceněním všech, kdo žijí podle měřítek Božího království. Na prvním místě Kristus vyzdvihl „chudé v duchu“. Pokorné, kdo si jsou vědomi vlastního hříchu a potřeby jeho odpuštění. Kdo žijí z milosti Boží a svým životem vděčně odpovídají na tento nezasloužený dar. Kristus své následovníky také ujišťoval, že právě kvůli životu z milosti jsou pro svět něčím potřebným a nepostradatelným, světlem a solí. A pak začal představovat normy Božího království. Dokonalost,

kteřá v něm přišla na svěť. Dokonalost, kteřá neroste z morálního úsilí, ale z lásky. Dokonalost, kteřá nestojí na pravidlech, ale na proměněném srdci. Tak si možná vzpomenete, četli jsme o zabítí pouhou myšlenkou, nevěře, přísaze a odplatě. Ježíš vždy představil starou lidskou přirozenost: *Slyšeli jste, že bylo řečeno*, a hned dodal, jak to chodí v novém životě, *ale já vám pravím*. Dnes máme před sebou poslední výrok z této řady a uzavíráme jím první třetinu kázání na hoře.

Nenávist k nepříteli ve SZ

Tak tedy: ⁴³ *Slyšeli jste, že bylo řečeno: 'Milovati budeš bližního svého a nenávidět nepřítel svého.'*

Tentokrát se nejedná o přímou citaci ze Starého zákona. Takovouto větu v něm nenalezneme.

Známe dobře její první část o lásce k bližnímu z Lv, kde se pojí se zákazem pomsty a vztahuje se na Izrael: *Nebudeš se mstít synům svého lidu a nezanevřeš na ně, ale budeš milovat svého bližního jako sebe samého*.

Druhou část Ježíšova výroku - nenávist k nepříteli - Bůh ve SZ nikde nepřikazuje. Byť o nepřátelích čteme poměrně hodně a skladatelé žalmů vyjadřují svou nenávist k Božím nepřátelům a k nepřátelům jeho lidu (139, 137).

Ježíš tedy reaguje na pochopení lásky k bližnímu, tak jak se s ním setkával v Izraeli své doby. Židé se uzavírali do své komunity a k cizincům, kteří mezi nimi žili, byli odtažití nebo až nepřátelští. Takovouto xenofobii Ježíš napadal opakovaně. Např. v podobenství o milosrdném Samařanovi, kde k překvapení posluchačů to není Izraelec, kdo jedná milosrdně, ale cizák Samařan.

Židé měli ale i další nepřátele, vůči kterým směřovala jejich nenávist. Okupanty Římany. V nenávisti vůči nim byli jednotní a kolaboranty – celníky – odsuzovali – to máme v Písmu doloženo.

Ježíšův výrok tedy reagoval na svou dobu, ale my to dobře známe i dnes a z našich životů. Je to přece přirozené a v dnešní době bychom to neformulovali jinak. Miluj ty, kdo tě mají rádi, svou rodinu, věrné přátele, své souvěrce, lidí stejných názorů, politicky na stejné straně. To je přirozené. Těm ostatním je radno se vyhnout, v nejhorším případě je potřeba je zničit. To je přirozené. Nepřátelé ti jdou po krku, nenech se zabít. To je přirozené, rozumné, přiměřené, symetrické.

Láska k nepříteli

Toto bylo řečeno, Ježíš ale „praví“ něco, co je nepřirozené: *Milujte své nepřátele a modlete se za ty, kdo vás pronásledují*.

Ježíš opět, tak jako v celém svém dosavadním kázání, stupňuje nároky. Starý Izraelec byl toho mínění, že láska platí jen jeho nejbližším a komunitě, uvnitř hranic. Nový Izraelec, Kristovec, má milovat bez hranic. Má milovat i ty, kdo nemilují jej. Má přemáhat své nepřátele ne zlobou a pomstou, ale láskou.

Je jasné, že jde o jinou lásku, o jinou její formu, než jakou máme ke svým milým a nejbližším. Ježíš nemá na mysli naše city a pocity, natož romantiku. Spíše jde o určitou otevřenost druhému, připravenost hledat cestu k odpuštění a připravenost ke skutku.

Apoštol Pavel v listu Římanům se k tématu vyjádřil takto: *Když tvůj nepřítel má hlad, nasyt' jej, žízní-li, napoj jej.*“(12,20) Jde tedy o čin, starání se o druhého v nouzi. To vůbec není

snadné, pomáhat tomu, kdo nám ubližuje. Ale je třeba jít nad běžnou, konvenční morálku, která staví na zásadě „jak ty mně, tak já tobě“. V prvním listu Petrově se k tomu píše: *Neodplácejte zlo zlem, urážku urážkou, ale naopak žehnejte, neboť k tomu jste byli povoláni, aby se vám dostalo údělem požehnání.*“

Ježíš v celém kázání dosud vždy mířil k vnitřní proměně člověka. Tak i tady jde o proměnu srdce. Milujte, tj. Nenechte se strhnout k nenávisti a pohrdání. To, co po vás chci, je nenávist a pohrdání odzbrojovat. Vykračovat ze spirály zla.

Tím, že začnete u sebe! (To si uvědomme – jde o naši perspektivu. Nikde není slíbeno, že nám nepřítel odplatí stejně.)

Cesta synovství

A Ježíš ve své řeči pokračuje a dál tlačí na pilu a stupňuje své nároky: *Milujte své nepřátele... abyste byli syny nebeského Otce...* To začíná být už teprve silné kafe. Máme usilovat o Boží synovství – synové i dcery jsou podobní svému otci, a to nejen když srovnáme fyzický vzhled na fotografiích z dětství, ale především přejímají jeho způsob uvažování, zásady a zvyky. Pokud je naším Otcem Bůh, jako že nás Ježíš učí modlit se: *Otče náš*, pak nám Ježíš klade velmi vysokou metu. A říká na rovinu – nebudete jako celníci (tedy podvodníci s daněmi a kolaboranti s nepřátelskou Římskou říší) a nebudete stejní jako pohané, kteří Boha neznají. Budete zvláštní, budete splňovat nároky Božího království:

Boží charakter

Budete dokonalí, jako je dokonalí váš nebeský otec. A z toho slova nás až mrazí – dokonalí jako Bůh – kam až Ježíš je schopen své nároky dotlačit. To by nám ani na mysl nepřišlo, aby kolegové v práci v našem jednání něco takového hledali. Vždyť vidíme, jak dokonalý Bůh je. Velmi trpělivě jedná ve světě i s těmi, kdo stojí proti němu, když jim dopřává slunce i déšť. Můžeme jen žasnout, jak je dobrý a milosrdný.

A tak, když vezmeme vážně Ježíšovy nároky na své následovníky, na křesťany, *buďte dokonalí, jako je dokonalý váš nebeský Otec*, tuhne nám krev v žilách - Jak máme k této dokonalosti daleko. A jak nereálné to je, této dokonalosti lásky pro nás dosáhnout. Je to nad naše síly. Známe se přece.

Kristus zemřel za všechny

A zná nás i Ježíš.

Všimněme si, jak samozřejmě počítá s tím, že máme nepřátele. Nemažuje si nás narůžovo. Zná realitu lidských životů a vztahů. Sám je zažil. Sám čelil i nepřátelství – židů, kterým byl trnem v oku pro své učení, politiků, kterým vadila jeho moc a následovníci.

Je to normální mít nepřátele

Možná si z dnešní Ježíšovi lekce můžeme odnést nejprve právě to, že jako křesťané nejsme prosti nepřátelství. Že se v životě s nepřátelstvím setkáme a že je potřeba ho tak pojmenovat, stejně jako pocity s nepřáteli spojené. Tak člověku vyvstane řada lidí: Ať už na rovině osobní – hněv a vztek nad lidmi, kteří mu ublížili, zklamali, zneužili důvěry a přátelství, možná dokonce nejhlubší lásky. Nenávist k těm, kdo využili svého postavení, úřadu nebo autoritu k ponížení nebo pro osobní mstu. Nechuť z lidí, kteří o něm šíří zlé pomluvy a lži. Odpor k nelítostným a tvrdým konkurentům v životních a pracovních zápasech. Možná i strach či hnus z lidí jiných politických, morálních nebo náboženských postojů, které se člověku zdají za hranou a rozeznává je jako nebezpečné a škodlivé.

Jako křesťané jsme ještě ohroženi nepřátelstvím kvůli víře. Byť bychom byli bezúhonnější, najdou se lidé, kterým vadí víra. Nebo víru využijí jako místo, kde zaútočit. Tak jak to bylo u Daniele, o kterém čteme na Biblických hodinách, kde se jeho konkurenti shodli: *Nenajdeme proti Danielovi žádnou záminku [ani zlé jednání], ledaže bychom našli proti němu něco, co se týče zákona jeho Boha.* A ještě

odkažme na knihu Ester, kde Židům hrozilo vyhubení jen kvůli příslušnosti k Židovskému národu. A Petrovy epístoly zvláště připravují své čtenáře na pronásledování a nepřátelství kvůli Ježíšově jménu.

Nepřátelství je realitou světa a s nepřátelstvím se ve svém životě potkáme. A je potřebné ho pojmenovat, abychom věděli, čemu čelíme. A stejně tak se může stát, že se staneme nepřáteli druhému my sami – ať už kvůli víře, ale také možná kvůli našemu hříchu – naší tvrdosti nebo nelásce. My nejsme dokonalí.

Boží dokonalost vykupuje naši nedokonalost

A s naší nedokonalostí a Boží dokonalostí, s tím se musíme nad dnešním textem poprat za druhé

Vždyť víme, jak je těžké milovat svého nepřítele, není to přirozené a jako hříchem porušení lidé nejsme lásky k nepřítelům schopni. Natož dosáhnout v lásce a milosrdenství dokonalosti podobné Bohu. A tak, stejně jako v předchozích Ježíšových lekcích o hojnější spravedlnosti, nám nezbyvá než si znovu uvědomit velkou zprávu evangelia. Kvůli našemu hříchu by nám hrozil Boží hněv. Ale my, Boží nepřítelé jsme byli s Bohem smířeni smrtí jeho Syna! (Ř 12) On šel na kříž, aby položil život za ty, kteří požadovali jeho smrt, odmítl cestu pomsty a přemohl zlé svou láskou a milosrdenstvím. Právě tato Boží dokonalost je naší nadějí.

Synem Božím se člověk nerodí a ani svým úsilím si takový titul nedobude. To Kristus a jeho láska nám jej získala. To díky Kristu jsme přijati za syny a dcery Boží. Ve víře se pak smíme nechat proměňovat Duchem Božím, aby on v nás působil tolik potřebnou proměnu srdce, aby nás učil a vkládal do nás hodnoty Božího království. Především, aby nás učil lásce. Není totiž podstatné, abychom našemu nebeskému Otci byli podobní na fotografii, ale abychom měli jeho srdce. A tak se učme lásce.

Jak se milují nepřítelé?

Dokonce takové lásce, která miluje i svého nepřítele. To si z dnešního textu můžeme odnést za třetí. Výzvu k milování nepřátel a modlitbě za své pronásledovatele.

Jak se to dělá? Jak se miluje manželčin milenec, šéf, který se po mě vozí, spolužačka, která mě pomlouvá, politik, který ničí demokracii, okrádá stát a uzurpuje moc?

Nejprve ještě jednou připomenou východisko. Motivem lásky k nepříteli je Boží dokonalost. Boží milosrdenství, které se dostalo mě samotnému a které patří i mému nepříteli. Jedině odtud lze získat vůli k boji podle Božích měřítek.

Milovat nepřítele nás bude něco stát – budeme muset pravděpodobně leccos zkousnout, kontrolovat se a ovládat se, bude to stát energii a bude to vyčerpávající. Neznamená to ovšem zničit sama sebe nějakou falešnou úlisností, nebo nepřítele vpustit za únosnou hranici, ani se snažit nějak nuceně, rychle a uměle potlačit vnitřní pocity (že se nejdená o romantickou lásku jsme řekli). Ani není pointou zapomenout, co se stalo, jak mi ublížil. Nebo se vzdát spravedlnosti a pravdy. To by nebylo zdravé a věci by se nakonec nezahojili, jen zametli pod koberec a hrozilo by nám přinejmenším zahořknutí.

Četli jsme, že Apoštolové Pavel i Petr jmenují skutky – pomoc v nouzi a neodplácení zlým za zlé. Není to tak, že si nepřítele musíme pozvat k sobě domů na rodinný oběd. Můžeme mu ale nabídnout jiný přístup, prorazit jeho skořápku – ne- jak ty mě, tak já tobě, ale jak Bůh mě, tak já tobě. Vnášet do našeho vztahu (a i s nepřítelem jsme ve vztahu) férovost, pravdivost, vůli k odpuštění; navzdory špatné minulosti otvírat možnost nové budoucnosti; nemstít se, ale dát mu prostor k vlastnímu životu.

Ježíš také říká: Modlit se za své pronásledovatele – to neznamená modlit se za úspěch jejich zlého díla. Ale třeba za to, aby je Pán Bůh přemohl a odvrátil i obrátil. Aby proměnil jejich smýšlení.

Ještě podtrhnu, že se jedná o asymetrii. Ježíš říká, vy tak jednejte. Ale nečekejte, že se automaticky nepřítel promění a zachová se k vám stejně. Déšť také dopřává vláhu všem lidem bez rozdílu, ať se

k Pánu Bohu obrací nebo ne. Když už neodvrátíme nepřítele do jeho jednání, radujme se z toho, že procházíme bojem s Pánem Bohem po boku. Náš nepřítel naši chudobu v Duchu neocení. Pán Bůh ji ale v Kristu ocenil právě v kázání na hoře.

Není možné dát jednoduchý návod, jak přesně milovat manželčina milence nebo klepnu, která o nás šíří pomluvy. Situace jsou vždy specifické a také lidé jsou jiní. Pokaždé to je nové hledání a boj za Boží království. Nechme se ale vždy vést motivem Božího velkého milosrdenství!

Závěr

Začal jsem dnešní kázání otázkou, čím se jako Kristovi následovníci odlišujeme od našeho okolí, které není zakotveno v Kristu. Byl to spíš takový nadhoz – než se soustředit na naše okolí a v čem vidí oni naši **zvláštnost**, raději se dívejme, v čem ji rozeznáváme my. Co jsme dostali zvláštního! Co je pro nás tak cenné a jedinečné, že to jinde nenajdeme?

Kéž můžeme zakoušet radost z toho, že jsme poznali dokonalou lásku a milosrdenství Boží v Kristu Ježíši, který nás přijal za své děti navzdory našemu nepřátelství a dal nám naději nového života. Kéž nás přemáhá a proměňuje naše životy, i naše vztahy.